

บทคัดย่อ

การติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยเสี่ยงของโรคมะเร็งท่อน้ำดี ซึ่งต้องการการกระบวนกรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันและควบคุมโรค การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสามารถของตนเองร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับของประชากรกลุ่มเสี่ยงในอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 คน ที่มีประวัติการติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับ แบ่งเป็น กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มละ 35 คน โดยได้สร้างโปรแกรมดังนี้ 1) ให้ความรู้ กิจกรรมการบรรยายให้ความรู้ สื่อ แสดงสาธิต เอกสารแผ่นพับความรู้ 2) กระบวนการกลุ่มอภิปรายกลุ่ม ให้คำปรึกษาและกระตุ้นเตือน 3) การสนับสนุนทางสังคมจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อน และสมาชิกในครอบครัวให้กำลังใจ ให้เกียรติบัตรกับผู้ที่สามารถปฏิบัติลดการรับประทานปลาน้ำจืดดิบได้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง โดยการใช้แบบสอบถามหลังกิจกรรมเป็นเวลา 3 เดือน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เปรียบเทียบความแตกต่าง

ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องโรคพยาธิใบไม้ในตับมากกว่าก่อนการทดลอง(mean difference=3.1, t=3.915, 95%CI-3.3, -1.8 p-value=0.001) กลุ่มควบคุม(mean difference=2.5, t=4.196, 95%CI=1.4, 3.6, p-value=0.001) ส่วนการปฏิบัติพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับสูงกว่าก่อนการทดลอง(mean difference=4.6, t=4.331, 95%CI-5.3, -3.1, p-value=0.001) กลุ่มควบคุม (mean difference=4.4, t=6.142, 95%CI=4.2, 7.9, p-value=0.001) ค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรค ในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ ทฤษฎีความสามารถของตนเอง แรงสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมการป้องกันและควบคุมโรค พยาธิใบไม้ตับ

Abstract

Opisthorchiasis is a major problem in Thailand particularly in northeast region which also has a high incidence of Cholangiocarcinomas. Since health modification is needed, this quasi-experimental study aimed to assess the effectiveness of a health education program based on self-efficacy and social support in Tha Tum district, Surin province, Thailand. A total of 70 participants were purposive selected with a history of opisthorchiasis. Participants were divided into experimental and control groups, each with 35 subjects. The experimental group received a health education program composed of: (1) knowledge improvement, lectured with multimedia, demonstration, brochure, and handbook; (2) group discussion about their health beliefs, sharing their ideas and experience; and (3) social support from village health volunteers (VHV), heads of villages (HV), friends, and members of families, and public health officer (PHO). Follow-up was by PHO/VHV/HV, with provision of certificates and flag for household that did not eat raw fish. Data were collected by predesigned questionnaires after implementation of the program for 3 months. Comparative data was analyzed by paired simple t-test and independent t-test.

The results revealed that the experimental group had mean score of knowledge higher more than before the experiment (mean difference=3.1, $t=3.915$, 95%CI=3.3, -1.8 p-value=0.001), and the control group (mean difference=2.5, $t=4.196$, 95%CI=1.4, 3.6, p-value=0.001) with statistical significance. The mean scores of practice were higher than before the experiment (mean difference=4.6, $t=4.331$, 95%CI=5.3, -3.1, p-value=0.001) and control group (mean difference=4.4, $t=6.142$, 95%CI=4.2, 7.9, p-value=0.001). The mean scores of perceived susceptibility and perceived severity of opisthorchiasis, all well as perceived benefits and perceived barriers to prevention of opisthorchiasis, were also higher than before the experiment and in the control group (p-value

Keyword Self-Efficacy Theory, Social Support, Liver Fluke, Prevention and Control